

**Ziņojums par citās Eiropas Savienības
valstīs, īpaši Igaunijas Republikā, īstenotiem un īstenojamiem demogrāfiskās
situācijas veicināšanas pasākumiem, to prioritātēm un galvenajām atšķirībām**

**Sociālās aizsardzības izdevumi pēc ESSPROS¹ klasifikācijas Latvijā
ESSPROS funkcijā Ģimene/bērni² 2001. - 2009. gada (milj.latu)**

milj.latu

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ESSPROS funkcija Ģimene/bērni	75.52	79.14	89.41	95.93	118.48	134.83	172.88	223.87	226.72

**ESSPROS funkcijas “Ģimene/ bērni” izdevumi procentos pret IKP 2001. - 2009.
gadā**

% pret IKP

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ESSPROS funkcija Ģimene/bērni	1.45	1.37	1.40	1.29	1.31	1.21	1.17	1.38	1.73

¹ Eiropas statistikas sistēmā katru gadu tiek apkopoti un publicēti harmonizēti dati par sociālās aizsardzības izdevumiem saskaņā ar Eiropas Kopienu Statistikas biroja (*Eurostat*) izstrādāto ESSPROS (Eiropas Integrētās sociālās aizsardzības statistikas sistēma) metodoloģiju. Latvija datu apkopošanu par sociālo aizsardzību atbilstoši ESSPROS uzsāka 2004.gadā. Dati par sociālās aizsardzības izdevumiem atrodami CSP mājaslapā. To apkopošanai tiek izmantoti dažādu valsts institūciju sniegtā informācija.

² Atbalsts naudas vai mantiskā formā (izņemot ar veselības aprūpi saistītos maksājumus) sakarā ar izmaksām, kas saistītas ar grūtniecību, bērna piedzimšanu vai adoptēšanu, bērnu audzināšanu un citu ģimenes locekļu aprūpi. Ietver, piemēram, bērna kopšanas pabalstu, ģimenes valsts pabalstu u.c.

Šajā ESSPROS funkcijā iekļauti izdevumi valsts pabalstiem ģimenēm ar bērniem, bērnu sociālās aprūpes iestādēm, pašvaldību pabalsti ģimenēm ar bērniem, kā arī cita veida atbalsts. Dati par ESSPROS izdevumiem 2010. gadā (provizoriskā informācija) būs pieejama 2011. gada novembra mēnesī

Valsts izdevumi ģimenēm un bērniem (% no IKP)

	2000.gads	2008.gads
Zviedrija	2,6	3,0
Dānija	3,7	3,8
Somija	3	3
Bulgārija	0,6	1,3
Nīderlande	1,1	1,8
Igaunija	1,6	1,8

Lietuva	1,3	1,9
Polija	1,0	0,7
Latvija	1,5	1,4

Avots: Eurostat

Sociālās aizsardzības pabalsti, kas domāti ģimeņu atbalstam (*in kind* – natūrā)

	2000.gads	2008.gads (vidēji ES – 32,1)
Zviedrija	43,5	50,0
Dānija	59,5	60,5
Somija	41,6	48,7
Bulgārija	0,0	22,4
Nīderlande	35,6	59,2
Igaunija	6,4	4,7
Lietuva	29,8	21,1
Polija	0,0	0,0
Latvija	17,9	16,4

Bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamība (0-2 g.v.; %):

	2000.gads	2008.gads (vidējais ES – 28)
Zviedrija	-	49,0
Dānija	-	73,0
Somija	-	26
Bulgārija	-	11,0
Nīderlande	-	47,0
Igaunija	-	17,0
Lietuva	-	9,0
Polija	-	3,0
Latvija	-	14,0

Avots: Eurostat

Bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamība (no 3 g.v. līdz obligātajam skolas vecumam; %):

	2000.gads	2008.gads (vidējais ES – 83)
Zviedrija	-	95
Dānija	-	96,0
Somija	-	78
Bulgārija	-	67,0
Nīderlande	-	89,0
Igaunija	-	88,0
Lietuva	-	62,0
Polija	-	35
Latvija	-	70,0

Avots: Eurostat

Nodarbinātības līmenis sievietēm (20-64 g.v.; %):

	2000.gads	2009.gads
Zviedrija	74,4	75,7
Dānija	73,3	74,8
Somija	69,0	72,4
Bulgārija	51,7	64,0
Nīderlande	64,0	72,7
Igaunija	63,3	68,8
Lietuva	64,4	67,5
Polija	54,5	57,6
Latvija	58,7	66,8

Avots: Eurostat

Nodarbinātības līmenis vīriešiem (20-64 g.v.; %):

	2000.gads	2009.gads
Zviedrija	78,2	80,9
Dānija	82,4	80,8
Somija	75,5	74,7
Bulgārija	61,5	73,8
Nīderlande	84,2	84,9
Igaunija	72,0	71,0
Lietuva	67,9	66,9
Polija	67,9	72,6
Latvija	68,6	67,4

Avots: Eurostat

Nabadzības risks (% no iedzīvotāju kopskaita, pēc sociālajiem transfertiem)

	2000.gads	2008.gads (vidējai ES – 16,3)
Zviedrija	-	13,3
Dānija	-	13,1
Somija	11,0	13,8
Bulgārija	14,0	21,8
Nīderlande	11,0	11,1
Igaunija	18,0	19,7
Lietuva	17,0	20,6
Polija	16,0	17,1
Latvija	16,0	25,7

Avots: Eurostat

Nabadzības risks (% bērni, kuri nav sasnieguši 16 gadu vecumu un ir pakļauti nabadzības riskam pēc sociālajiem transfertiem)

	2000.gads	2008.gads (vidēji ES – 20,1)
Zviedrija	-	12,7
Dānija	-	9,3
Somija	6,0	11,9
Bulgārija	19	25,6
Nīderlande	17,0	15,4

Igaunija	21	20,4
Lietuva	18,0	24,1
Polija	-	22,7
Latvija	21,0	24,9

Avots: Eurostat

Total fertility rate

	2000.gads	2009.gads
Zviedrija	1,54	1,94
Dānija	1,77	1,84
Somija	1,73	1,86
Bulgārija	1,26	1,57
Nīderlande	1,72	1,79
Igaunija	1,38	1,62
Lietuva	1,39	1,55
Polija	1,35	1,4
Latvija		1,31

Avots: Eurostat

Pašlaik Skandināvijas valstīs ir vislielākais dzimstības koeficients starp ES valstīm, kā arī liels strādājošo sieviešu skaits. Tieši šāds modelis – kad sievietēm ir iespēja gan strādāt, gan ir arī plaši pieejami atbalsta pakalpojumi bērnu audzināšanā pierādījis sevi kā veiksmīgāko.

Visi pasākumi ir izveidoti tā, lai veicinātu „strādājošās ģimenes” modeļa nostiprināšanos sabiedrībā. Arī Francija ar mērķi veicināt dzimstību ievieša pasākumu kompleksu, kas ietvēra gan pabalstu sistēmas sakārtošanu, gan arī plašu atbalsta pakalpojumu ieviešanu (bērna pieskatīšanas pakalpojumi no ļoti agra vecuma). Un otrādi - tajās valstīs (Dienvideiropas valstīs), kur vēsturiski bija izplatīts ģimenes modelis ar strādājošo vīru un nestrādājošo sievu, pašlaik dzimstība ir ļoti zema.

Īstenotie demogrāfiskās situācijas veicināšanas pasākumi

Zviedrija

Zviedrijas ģimenes politika ir mērķēta uz atbalsta sniegšanu divu pelnītāju (apgādnieku) ģimenes modelim, lai nodrošinātu vienlīdzīgas tiesības un pienākumus attiecībā uz ģimeni un darbu gan sievietēm un vīriešiem. Galvenie šīs politikas elementi ir dāsni izdevumi ģimenes pabalstiem, elastīga atvaļinājumu un darba laika sistēma vecākiem ar maziem bērniem un finansiāli pieejama augstas kvalitātes bērnu aprūpes pakalpojumi.

Sieviešu nodarbinātības līmenis ir ļoti līdzīgs vīriešu nodarbinātības līmenim (sk. tabulu). Augsti attīstītā un elastīgā vecāku atvaļinājuma sistēma nodrošina iespēju un veicina, ka abi vecāki velta laiku bērnam. Abi vecāki kopā ir tiesīgi uz 16 mēnešus ilgu apmaksātu atvaļinājumu par katru bērnu. No šī laika par 13 mēnešiem tiek izmaksāts pabalsts 80% apmērā no iepriekšējiem vecāka ienākumiem līdz aptuveni 42 000 EUR robežai gadā (2009.gadā noteiktais apmērs) un atlikuši trīs mēneši tiek maksāti fiksētā apmērā – 20 EUR dienā. Vecāku, kuri nestrādā un kuriem iepriekš nav bijuši ienākumi, saņem konstanta apmēra pabalstu visu atvaļinājuma laiku. Katram vecākam pienākas apmaksāts divus mēnešus ilgs bērna kopšanas atvaļinājums, ko var izmantot tikai konkrētais vecāks. Atlikušos 12 mēnešus vecāki var dalīt savā starpā

pēc ieskatiem. Vecāka tiesības atrasties atvaļinājumā pilnu laiku tiek pieļautas tikai pirmajos 18 mēnešos kopš bērna dzimšanas. Pēc tam vecākiem ir tiesības uz samazinātu darba laiku par vienu ceturto daļu (25%) līdz bērns ir astoņus gadus vecs vai pabeidzis pirmo mācību gadu skolā. Līdz 19 gadu vecumam valsts nodrošina bērna pabalstus katram bērnam naudas pārveduma veidā. Pabalsta apmērs ir 12 600 SEK par katru bērnu gadā.

Valsts (pašvaldības) nodrošināti bērnu aprūpes pakalpojumi tiek nodrošināti ikvienam vecākam un tie darbojas visu dienu (pilna laika). Vairums bērnu aprūpes iestāžu darbojas no 6:30 līdz 18:30. Pašvaldībām ir pienākums nodrošināt pirmsskolas pasākumus bērniem, kuru vecāki strādā vai studē; šis pienākums attiecas uz bērniem, kuru vecāki ir bezdarbnieki vai atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā vismaz 15 stundas nedēļā. Pirmsskolas izglītība tiek nodrošināta bez maksas bērniem no trīs līdz sešu gadu vecumam līdz 15 stundām nedēļā. Vecāku maksājumi ir tieši proporcionāli vecāku ienākumiem un apgriezti proporcionāls bērnu skaitam ģimenē. Maksimālais maksājuma apmērs var būt 3% no ģimenes ienākumiem un segt vidēji tikai 11% no faktiskajām izmaksām par vietu pirmsskolas izglītības iestādē.

Ārpusķermeņa apaugļošana Zviedrijā:

Nemot vērā, ka neauglība ir iekļauta prioritāšu sarakstā, ārpusķermeņa apaugļošanas terapijas valsts klīnikās tiek pilnībā segtas no Nacionālās veselības aprūpes sistēmas budžeta. Tomēr ir noteikti ierobežojumi ārpusķermeņa apaugļošanas ciklu skaitam, kuru sedz valsts, kā arī indikatori, kuri pieļauj pāriem šādu terapiju. Papildus, ņemot vērā, ka rindas uz šādu terapiju ir garas, daudzi pāri dodas uz privātajām klīnikām. Izmaksas par šo terapiju privātajās klīnikās netiek segtas. Uzdevumi par zālēm tiek kompensēti līdz pat 95 apmērā neatkarīgi no tā, vai izvēlēta valsts vai privātā klīnika. 2001.gadā aptuveni 68 procenti no kopējiem izdevumiem par ārpusķermeņa apaugļošanu Zviedrijā bija valsts finansēta un kopējie valsts izdevumi šai terapijai 2001.gadā bija 0,14 procenti no kopējiem veselības aprūpes izdevumiem Zviedrijā. Argumentācija šādai Zviedrijas politikai: ārpusķermeņa apaugļošanai ir potenciāls uzlabot dzimstību kā līdzekli, lai daļēji atliktu sabiedrības novecošanos. Izdevumi, kas saistīti ar ārpusķermeņa apaugļošanu ir relatīvi nenozīmīgi iepretim citiem alternatīvie izdevumiem un ieguvumiem valdībai, tam ir diezgan maza finansiāla ietekme uz vats budžetu ilgtermiņā. Šī iemesla dēļ ārpusķermeņa apaugļošanas finansēšana subfertiliem pāriem kā līdzeklis, lai palielinātu dzimstības rādītājus nebūs slogs valsts budžetam, tieši otrādi, no ārpusķermeņa apaugļošanas dzimušais atdot Zviedrijas valstij tieši vairāk, nekā tā ir devusi ārpusķermeņa apaugļošanas nodrošināšanai – ārpusķermeņa apaugļošanā dzimušā bērna samaksātie nodokļi valstij atsver valsts izdevumus personai ārpusķermeņa apaugļošana sveikšanai. Zviedrijas īstenotās programmas rezultāti apliecina, ka politikas plānotājiem vajadzētu rēķināt ne tikai, kāda būs īstenotās politikas ietekme īstermiņā, bet arī ko ārpusķermeņa apaugļošana dos ilgtermiņā.

Dānija

Dānijas ģimenes politikā ietverti tādi pasākumi kā elastīgs darba laiks, universāls bērna aprūpes nodrošinājums, plašas tiesības uz atvaļinājumu un dāsnī pabalsti, kas domāti, lai atbalstītu ģimenes un uzlabotu darba un ģimenes dzīve saskaņošanu.

Tēriņi par sociālā nodrošinājuma pabalstiem bērniem un ģimenēm sasniedz 3,8% no Dānijas IKP, kas ir augstākais rādītājs ES dalībvalstu vidū. Lielākā daļa no šiem izdevumiem (3,6%) tiek paredzēti kā pabalsti, kuri tiek maksāti, nevērtējot ģimenes ienākumus.

2005.gadā Dānijas valdība izveidoja Ģimenes un darba dzīves komisiju, lai identificētu šķēršļus vecākiem panākt labu līdzsvaru starp ģimenes un darba dzīvi. Komisija vērtēja virkni risinājumu: ilgāks un elastīgāks maternitātes atvaļinājums, dienas aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšana visiem bērniem no sešu mēnešu vecuma līdz skolas vecumam; izvēles brīvība izvēlēties bērna pieskatīšanas sistēmu/pakalpojumu, veselīgu pusdienu nodrošināšana jaunākajiem pirmsskolas vecuma bērniem dienas aprūpes centros; izskaust atsevišķas dienas, kad dienas aprūpes iestādes nedarbojas; paplašināt „aizstājošo vecvecāku” programmu; ieviest apbalvojumu „Līdzsvara balva” uzņēmumiem, kuri kā prioritāti noteikuši ģimenes un darba dzīves saskaņošanu.

Somija

„Mājas aprūpes pabalsts” ir pabalsta veids, kādu vecāks var saņemt pēc tam, kad ir izmantojis 10 mēnešu ilgu apmaksātu vecāku atvaļinājumu, ja bērnam netiek izmantoti dienas aprūpes pakalpojumi un ja bērns nav sasniedzis 3 gadu vecumu. Šis pabalsts nav saistīts ar iepriekšējiem ienākumiem un tā apmērs patlaban ir 314 EUR mēnesī.

Līdzīgi kā Zviedrijā strādājošās ģimenes modelis tiek atbalstīts no visām iesaistītajām pusēm Somijā, taču elastīgs darba laiks ir pieejams tikai aptuveni pusei somu strādājošo un elastīga darba laika perspektīvas ir atkarīgas no attiecīgās nozares, kurā darbinieks strādā. Elastīga darba laika modelim ir arī ar dzimumu saistītas iezīmes par labu vīriešiem, kuriem ir vairāk iespējas strādāt elastīgu darba laiku. Ierobežotais laika posms, kad pieejams labi apmaksāts finansiāls atbalsts bērna kopšanas atvaļinājuma laikā arī nozīmē to, ka liela daļa ģimeņu ar maziem bērniem, kas jaunāki par trim gadiem, ir pakļauti riskam piedzīvot „pārejošu” nabadzības periodu. Tikai puse somu sieviešu – māšu strādā, ja bērns ir jaunāks par trim gadiem. Savukārt nodarbinātības līmenis sievietēm, kuras audzina bērnus, kuri ir vecāk par trim gadiem, ir viens no augstākajiem Eiropā.

Bulgārija

Bulgārijā ģimenes politika ir vērsta uz pakalpojumu nodrošināšanu bērniem, kuri ir pakļauti nabadzības riskam, nevis, lai atbalstītu bērnu un ģimenes, lai novērstu problēmas *pirms* to rašanās.

Family policy in Bulgaria currently focuses on services for children at risk rather than supporting children and families to prevent problems *before* they occur. Bulgārija ierindojas pēdējā vietā Eiropā pēc ģimeņu atbalstam paredzētā finansējuma uz viena iedzīvotāju – 30 EUR uz vienu personu, salīdzinot ar Eiropas vidējo rādītāju – 470 EUR. Bulgāru ģimenes arī saņem vismazākos bērna pabalstus, kuri tiek piešķirti, izvērtējot iztikas līdzekļus. Būtiska politikas maiņa tiek paredzēta, kas Bulgāriju aizvirzīs prom „uz krīzi orientētas” kultūras uz vairāk atbalstošu „uz ģimeni orientētu” vidi, kas pievēršas preventīviem pakalpojumiem un agrīnās intervences plāniem.

Nīderlande

2010.gadā Jaunatnes un ģimenes ministrija tika likvidēta un tās funkcijas bērnu un jauniešu aprūpes sistēmas jomā tika nodotas pašvaldībām (vietējiem jauniešu un ģimenes centriem, kas izveidoti katrā pašvaldībā).

Ģimenei draudzīga politika atbalsta vecākus viņu rūpēs un audzināšanā par bērniem, palīdz tēviem iesaistīties bērna audzināšanā un veicina nodarbinātību un (karjeras) iespēju radīšanu sievietēm. Tas viss tiek darīts ar pamatojumu, ka vecākiem ir jāvar atlicināt pietiekami daudz laika ģimenes pienākumiem. Valdība ieviesa vairākus instrumentus, lai šajā ziņā ģimenēm palīdzētu:

- ar likumu garantētais bērna kopšanas atvaļinājums tika pagarināts no 13 nedēļām uz 26 nedēļām (no 2009.gada 1.janvāra).

- tika atcelta darba meklēšanas prasība kā priekšnosacījums, lai varētu iegūt tiesības uz obligātajām tālākizglītības aktivitātēm, kas nepieciešamas darba iegūšanai nākotnē. 2009.gada 1.janvārī tika atcelts minētais darba meklēšanas pienākums attiecībā uz gadījumiem, kur bērnu līdz piecu gadu vecumam aprūpē viens vecāks, apmaiņā pret obligātajiem izglītojošajiem pasākumiem. Tas savukārt nodrošina, ka vientuļie vecāki ar maziem bērniem var koncentrēties uz bērna audzināšanu (līdz par bērna sešu gadu vecumam), tajā pašā laikā uzlabojot arī savas iespējas nākotnē atrast darbu;

Valdība arī ir palīdzējusi ģimenēm uzlabot savas vecāku prasmes rūpēties par bērnu:

- iniciatīvas, kas vērstas uz to, lai samazinātu šķiršanās nelabvēlīgo ietekmi un pievērsties preventīvie pasākumiem. Piemēram, 2009.gada sākumā, tika pieņemts normatīvais akts, kas paredz, ka vecākiem, kuri šķiras, izstrādāt „bērna audzināšanas plānu”. Šāds plāns konkretizē jautājumus, kas saistīti ar to, ka abi vecāki nodrošinās sava bērna aprūpi, attīstību, izglītību un audzināšanu;

- vietējā mērogā organizētas diskusijas par bērna audzināšanas jautājumiem, kuru mērķis bija veicināt labvēlīgas augsnes domu apmaiņai radīšanu profesionāļu, vecāku, jauniešu un ģimeņu vidū risinājumu meklējumiem tādos jautājumos kā vecāku pienākumu īstenošana un bērna audzināšana;

- informācijas pieejamības nodrošināšana, kā arī iespēja vērsties pie padomdevēja par vecāku pienākumiem, izmantojot viegli pieejamus jauniešu un ģimeņu centrus, kurus ir paredzēts izveidot līdz 2011.gada ikvienā pašvaldībā.

Igaunija

Regulāri (katru mēnesi) izmaksājamo pabalstu kopumā ietilpst šādi pabalsti: bērna pabalsts, bērna kopšanas pabalsts, vientuļā vecāka pabalsts, bērna pabalsts karavīram, pabalsts audžuģimenei, pabalsts ģimenēm, kurās ir septiņi un vairāk bērni. Vienreiz izmaksājami pabalsti ir: bērna piedzimšanas pabalsts, adopcijas pabalsts un pabalsts patstāvīgas dzīves sākšanai, ko izmaksā jauniešiem, kurš sāk patstāvīgu dzīvi (ja jauniešis līdz pilngadības sasniegšanai atradies ārpusģimenes aprūpē vai izglītības iestādē bērniem ar speciālām vajadzībām). Reizi gadā ģimenei tiek izmaksāts pabalsts par bērnu mācību gada sākšanai skolā.

Galvenais pasākums, kas palīdz vecākiem saskaņot darba un ģimenes dzīvi ir bērna kopšanas atvaļinājuma sistēma, kas tika ieviesta 2004.gadā. Vecākam – darba ņēmējam – ir tiesības uz 575 kalendāro dienu ilgu apmaksātu atvaļinājumu bērnu kopšanai. Pirmās 140 dienas, kuras veido maternitātes atvaļinājums, ir pilnībā

apmaksātas un tās tiesīga saņemt ir bērna māte. Atlikušās 435 dienas vecāki var dalīt sava starpā, to laikā vecāks, kurš šo atvaļinājumu izmanto, saņem 100% pabalstu, kas atbilst personas darba algas apmēram, tomēr šim pabalsta apmēram ir maksimālā apmēra ierobežojums – 2,257 EUR (1586 LVL) mēnesī. Kad ir izmantotas visas pilnībā apmaksātās atvaļinājuma dienas, vecāks ir tiesīgas saņemt noteikta apmēra bērna kopšanas pabalstu 38 EUR (26 LVL) par bērnu mēnesī (līdz bērns sasniedz 3 gadu vecumu). Vecāki, kuri nav nodarbināti, ir tiesīgi uz pabalstu minimālās darba algas apmērā (278 EUR (195 LVL)). Šādu pabalstu vecāks ir tiesīgs saņemt 18 mēnešus no bērna dzimšanas.

Igaunija nodrošina šādus pabalstus ģimenēm (universālie pabalsti visām ģimenēm): bērnu pabalsts, kura apmērs ir atkarīgs no bērnu skaita ģimenē (par pirmo un otro bērnu – 19,2 EUR par katru bērnu mēnesī; par trešo un turpmākajiem bērniem – 57,52 EUR par katru bērnu mēnesī; savukārt pabalsts ģimenēm ar septiņiem vai vairāk bērniem – 169 EUR mēnesī; bērna vecuma ierobežojums ir 16 gadi, bet, ja bērns iegūst pilna laika izglītību – 19 gadi). Vienlaikus tiem maksāts arī vienreizējs pabalsts – bērna piedzimšanas pabalsts 320 EUR par bērnu.

Krīzes dēļ Igaunijā: 1) atcelti iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi par pirmo bērnu (nodokļa atvieglojumi tikuši saglabāti ģimenēm ar diviem un vairāk bērniem); 2) atcelta studiju kredītu kompensēšana no valsts budžeta līdzekļiem personām, kurām ir bērni, kas jaunāki par 5 gadiem; 3) atcelts ikgadējais pabalsts par skolas vecuma bērnu; 4) pārtraukta bērna kopšanas pabalsta izmaksa laikā, kamēr persona saņem maternitātes, adopcijas vai vecāku pabalstu; 5) samazināti bērna kopšanai paredzētie pabalsti par bērniem līdz 12 gadu vecumam (no 100% līdz 80% no personas algas); 6) apturēta programma „Dienas aprūpe ikvienam bērnam” (nodrošina papildu atbalstu bērnu aprūpes nodrošināšanai no valsts budžeta); 7) apturēta paternitātes pabalsta izmaksa līdz 2012.gadam.

Igaunija nodrošina telefoniskas konsultācijas, lai sniegtu psiholoģisku atbalstu ģimenēm un bērniem, kuras nonākušas grūtībās, reģionos darbojas atbalsta centri, kuri piedāvā psiholoģiskas konsultācijas un ģimenes terapiju, pašvaldības organizē lekcijas un apmācības vecākiem par jautājumiem, kas saistīti ar bērnu audzināšanu. Vienlaikus tiek apmācīti arī speciālisti (sociālie darbinieki, skolotāji u.c.), kuri strādā ar ģimenēm. Ārstniecības iestādes, kā arī nevalstiskās organizācijas nodrošina izglītojošas programmas topošajiem vecākiem un jaunajiem vecākiem. Līdzīgas aktivitātes ģimenēm un bērniem tiek nodrošinātas arī Latvijā.

Lietuva

Lietuva īpašu uzmanību pievērš sociāli mazāk aizsargāto vecāku izglītošanas programmām. Nozīmīgs atbalsts šādām ģimenēm tiek sniegts ar sociālā darba speciālistu starpniecību, piemēram, sniedzot atbalstu bērniem no šādām ģimenēm, kuri apmeklē dienas centrus skolas vecuma bērniem ārpuskolas aktivitātēm. Kopš 2007.gada ikvienā pašvaldībā strādā sociālā darba speciālists (kopumā vairāk kā 600), kura uzdevums ir veicināt pozitīvu bērna audzināšanu ģimenēs, kā arī sociālo prasmju apguvi.

Lietuva nodrošina bērna pabalstu šādā apmērā: ģimenei, kura audzina vienu vai divus bērnus – 28 EUR mēnesī no dzimšanas līdz trīs gadu vecumam; savukārt no trīs līdz astoņpadsmit gadu vecumam (un vecākiem, kuri turpina iegūt pilna laika vidējo izglītību) – 15 EUR; ģimene, kura audzina trīs un vairāk bērnus – 41,5 EUR mēnesī no dzimšanas līdz trīs gadu vecumam par katru bērnu; 15 EUR mēnesī par

katru bērnu no trīs līdz astoņpadsmit gadu vecumam (un vecākiem, kuri turpina iegūt pilna laika vidējo izglītību, profesionālo izglītību augstāko izglītību, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecumam). Ģimenei tiek maksāts arī vienreizējs bērna piedzimšanas pabalsts par katru bērnu (299 EUR). Sievietēm neatkarīgi no tā, vai persona ir sociāli apdrošināta, tiek izmaksāts maternitātes pabalsts – sievietei, kura neatrodas darba tiesiskajās attiecībās un kurai nav tiesības uz sociālās apdrošināšanas pabalstiem, tiek piešķirts vienreizējs pabalsts (74 EUR) 70 dienas pirms bērna piedzimšanas.

Krīzes ietekmē Lietuvai nācies uz laiku mazināt bērna kopšanas pabalstu. Līdz 2010.gada jūlijam bērna kopšanas pabalsts pirmajā dzīves dienā bija vienāds ar mātes ienākumiem un otrajā dzīves gadā sastādīja 85% (ar noteiktajiem griestiem - 1355 EUR. Pašlaik šo pabalstu izmaksā 90% no iepriekšējās algas bērna pirmajā dzīves gadā un 75% bērna otrajā dzīves gadā. Pabalsta apmēra griesti pirmajā dzīves gadā – 1219 EUR, otrajā - 1016 EUR). Sākot ar 2011.gada jūliju, pabalsta apmērs ir atkarīgs no tā, cik ilgi vecāki plānos kopt bērnu mājās, ja vecāki nolems kopt bērnu līdz divu gadu vecumam, tad pirmajā dzīves gadā viņi saņems 70% no algas un 40% otrajā dzīves gadā. Savukārt, ja kopšanas atvaļinājumu izmantos tikai vienu gadu, tad saņems 100% no iepriekšējās algas.¹

Polija

Polijā, lai ģimenes saņemtu ģimenes pabalstu, ienākums uz vienu personu ģimenē nedrīkst pārsniegt 132 EUR mēnesī, savukārt, ja ģimenē ir bērns ar invaliditāti – 152 EUR mēnesī. Vecuma ierobežojums bērniem – 18 gadi vai arī brīdis, līdz kuram bērns iegūst izglītību, bet ne ilgāk, kamēr viņš sasniedz 21 gadu; līdz 24 gadu vecumam, ja bērns turpina mācības izglītības iestādē vai universitātē un kuram ir smaga vai vidējas pakāpes invaliditāte. Vidējais pabalsta apmērs apgādībā esošam bērnam mēnesī: jaunākam par pieciem gadiem – 13 EUR, no pieciem līdz astoņpadsmit gadiem – 17 EUR, no astoņpadsmit līdz divdesmit četriem gadiem – 18 EUR. Vienreizējs bērna piedzimšanas pabalsts kā papildinājums ģimenes pabalstam: 261 EUR par katru bērnu, ja ģimenes ienākumi uz vienu ģimenes locekli nepārsniedz 132 EUR. Papildus tiek izmaksāts vienreizējs bērns piedzimšanas pabalsts (261 EUR) neatkarīgi no ģimenes ienākumu līmeņa.²

Polijā Sociālās politikas stratēģijas 2007.-2013.gadam ietvaros tiek īstenotas aktivitātes, lai attīstītu atbalsta pasākumus ģimenēm, kuras saskaras ar grūtībām bērnu aprūpē un audzināšanā. Minētās stratēģijas ietvaros Polija īsteno pasākumus, lai veicinātu pozitīvu sabiedrības noskaņojumu un attieksmi pret ģimeni, laulību, dzimstību (bērnu skaitu ģimenē).

Polija ieviesa pagaidu atvieglojumus kredīta atmaksai par iegādāto mājokli, ģimenēm, kur apgādnieki krīzes dēļ zaudējuši darbu un ir tiesīgi saņemt bezdarbnieka pabalstu.

¹ Eiropas Komisijas izveidotā Eiropas Ģimeņu alianse interneta vietne:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/families/index.cfm?id=4&policyId=33&langId=en&countryId=10.

²Eiropas Padomes ģimenes politikas datubāze;

http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Database/default_en.asp#1.%20Institutional%20framework%20and%20family%20policy%20objectives.